Saaristoasiain neuvottelukunta
Skärgårdsdelegationen

Asiantuntijalausunto

10.3.2026

VN/8545/2023-MMM-59
Saaristoasiain neuvottelukunta
pääsihteeri, johtava asiantuntija
Elina Auri, maa- ja metsätalousministeriö

Saaristoasiain neuvottelukunnan lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle liittyen asiaan VNS 12/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt saaristoasiain neuvottelukunnalta lausuntoa liittyen valtioneuvoston maaseutupoliittiseen selontekoon.

Saariston fyysinen saavutettavuus

Saavutettavuus on saaristoalueiden elinvoiman perusedellytys ja toimivat liikenneyhteydet ovat fyysisen saavutettavuuden kulmakivi. Saavutettavuus on saaristo- ja vesistöalueiden näkökulmasta yksi tärkeimmistä tekijöistä niin arjen sujuvuuden, elinkeinoelämän kuin turvallisuuden kannalta. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ne saariston asukkaat, jotka asuvat ilman kiinteää tieyhteyttä olevassa saaristossa. Saaristoliikennettä kutsutaankin usein saaristolaisten elämänlangaksi. Saaristoliikenteellä tarkoitetaan yhteysaluksia, maantielauttoja ja -losseja sekä yksityistielauttoja ja -losseja. Yhteysalusliikennettä järjestetään valtion talousarviossa tarkoitusta varten varatun määrärahan puitteissa ja yksityistielosseja rahoitetaan valtion yksityistieavustuksin. Maantielautat ja –lossit ovat osa maantieverkkoa.

Maantielossi ja -lauttapaikkoja on Manner-Suomen maanteillä yhteensä 40 ja ne sijaitsevat valtaosin Saaristomerellä (19 kpl) sekä Itä- ja Kaakkois-Suomen järvialueilla (14 kpl). Maantielautojen ja -lossien kyydissä kulki vuonna 2025 yhteensä 3 600 000 ajoneuvoa. Maantielautat ovat osa maantieverkkoa, joten ne ovat kaikille maksuttomia. Yhteysalusliikennettä järjestetään kahdeksalla reitillä Saaristomerellä ja kolmella reitillä Suomenlahdella. Lisäksi on avustettua yhteysalusliikennettä Inkoon ja Raaseporin saaristoissa sekä Saariston Rengasteillä. Yhteysalukset liikennöivät yhteensä noin 150 saareen. Yhteysaluksilla kulki vuonna 2025 yhteensä 244 888 matkustajaa. Saariston vakituisille asukkaille yhteysalusliikenne on maksutonta, avustettavat reitit ovat maksullisia muille kuin saariston vakituisille asukkaille. Lounais-Suomen elinvoimakeskus vastaa maantielautta ja -lossiliikenteen ja yhteysalusliikenteen järjestämisestä.

Suomessa on 20 yksityistielossia- ja lauttaa. Aluksia kulkee Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa, Keski-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Suurin osa sijaitsee Saimaan alueella. Yksityistielosseilla ja -lautoilla tehdään keskimäärin 210 000 ajoneuvoylitystä vuodessa. Yksityistiekunnat ylläpitävät yksityistielossien toimintaa.

Saaristoalueet pitkine etäisyyksineen, vesistöjen ylityksineen sekä sää- ja jääolosuhteineen ovat hankala toimintaympäristö myös turvallisuuden näkökulmasta. Hätätilanteissa avun saaminen saaristoon voi kestää huomattavasti pidempään kuin mantereella heikomman saavutettavuuden takia. Tämän vuoksi on tärkeää, että saaristoliikenne toimii normaaliolojen lisäksi myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto

JORD- OCH SKOGSBRUKSMINISTERIET
Regeringsgatan 3 A, Helsingfors
PB 30, 00023 Statsrådet

MINISTRY OF AGRICULTURE AND FORESTRY
Hallituskatu 3 A, Helsinki
P.O. Box 30, FI-00023 Government,Finland

Saaristoasiain neuvottelukunta
Skärgårdsdelegationen

Valtioneuvoston maaseutupoliittisen selonteon suosituksissa tuodaan esille, että saaristoliikenne tulee varmistaa myös poikkeusoloissa. Saaristoasiain neuvottelukunta pitää tätä kirjausta tärkeänä. Edellä esitettyyn viitaten on tärkeää, että saaristoliikenteen toimivuus turvataan kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa. Toimivan saaristoliikenteen turvaaminen edistää yhdenvertaisuutta saariston ja mantereen asukkaiden välillä. Lisäksi se varmistaa saariston huoltovarmuutta.

Maa- ja metsätalousministeriön saaristolain uudistushankkeessa ehdotetaan täsmennettyjä säännöksiä yhteysalusliikenteen järjestämiseen. Saaristolain uudistamisen yhteydessä on käynyt ilmi, että yhteysalusliikenteelle ei lain tasolla voida laatia yhtenäisiä järjestämisperusteita tai määritellä reittikohtaista palvelutasoa, koska saaristoalueet eroavat merkittävästi toisistaan. Reittien järjestäminen tulisi tehdä paikallisella tasolla alueen kuntia, saaristoasukkaita ja elinkeinotoiminnan edustajia kuullen.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että myös yksityistielossien toiminnan turvaaminen mainitaan maaseutupoliittisessa selonteossa. Yksityistielossien toiminta ei olisi mahdollista ilman valtion avustusta, joka uuden Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti on vähintään 80 % todellisista käyttö- ja kunnossapitokustannuksista. Tätä voidaan pitää minimitasona yksityistielossien toiminnan turvaamiseksi.

Saariston digitaalinen saavutettavuus

Myös digitaalinen saavutettavuus eli luotettavat tietoliikenne- ja puhelinyhteydet ovat olennaisia saaristossa asumisen kannalta. Toimivat tietoliikenneyhteydet tasoittavat alueiden välisiä eroja ja ovat edellytys digitaalisille asiointipalveluille. Toimivat tietoliikenneyhteydet edesauttavat palveluiden saavutettavuutta saaristoalueilla. Saaristoalueilla kiinteä, vähintään sadan megan, laajakaista oli keväällä 2024 saatavilla puoleen saariston asuntokunnista. Vähintään sadan megan 4G-mobiililaajakaista oli saatavilla 78 prosenttiin saariston asuntokunnista. Ulkosaaristossa tietoliikenneyhteydet toimivat heikommin kuin sisäsaaristossa tai saaristomaisilla manneralueilla.

Luotettavat tietoliikenne- ja puhelinyhteydet ovat myös turvallisuustekijä: hätätilanteessa esimerkiksi puhelimen toimivuus on ensisijaisen tärkeää. Sähkön saanti ja sen riittävyys tietoliikenne- ja puhelininfrastruktuuriin kaikissa olosuhteissa on kriittinen huoltovarmuustekijä. Viranomaisverkko Virven katkeaminen Hannes-myrskyn seurauksena jouluna 2025 Paraisten saaristossa johti saariston eristäytymiseen. Traficomin määräyksessä määritellään tukiasemissa käytettävän varavoiman minimitaso. Käytännössä tukiasemakohteissa varmistusajat vaihtelevat 2–6 tunnin välillä. Houtskarin saari oli 21 tuntia ilman sähköä, sähkö loppui myös tukiasemasta, tämäntyyppisiä tilanteita ei saisi tapahtua jatkossa.

Maaseutupoliittisessa selonteossa ei ole erikseen eritelty saaristoalueiden digitaalista saavutettavuutta, vaan se on osana maaseutualueiden digitaalista saavutettavuustarkastelua. Saaristoasiain neuvottelukunta pitää kuitenkin selonteossa olevia suosituksia digitalisaatiotavoitteisiin liittyen myös saaristoalueiden kannalta tärkeinä ja kannatettavina. Eri alueiden välinen digitaalinen kuilu tulisi kaventua, toimivat tietoliikenne- ja puhelinyhteydet tulisi taata koko maassa, myös siellä missä ne eivät markkinaehtoisesti toteudu. EU:n maaseuturahaston merkitys saariston laajakaistahankkeiden rahoittamisessa on ollut tärkeä.

Lisäksi neuvottelukunta jakaa selonteossa esille nousseen huolen posti- ja mediapalvelujen muutosten vaikutuksista väestön tiedonsaantiin maaseuduilla ja saaristossa. Postinjakelu on tärkeä osa peruspalveluita ja elinehto elinvoimaiselle saaristolle, niin saariston asukkaiden kuin yritystoiminnan näkökulmasta.

Saaristoasiain neuvottelukunta
Skärgårdsdelegationen

Jakelu Liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Saaristoasiain neuvottelukunta
Ministerin erityisavustaja Marjo Anttoora
Kansliapäällikkö Pekka Pesonen
Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila
Yksikön päällikkö Sanna Sihvola